

מילואים

הלכות ראש השנה סימן תקפב

המשך מעמוד 108

ומימ' הדין הגרשין אייערברך (שם ארחות הלכה הע' 58) את תלמודו, שלא יוסיפו בקשות פרטיות בראש השנה אלא יתפללו רק את התפילות הקבועות, כיון שעיקר יום ראש השנה הוא מלכיות 'כדי שתמליכוני עליכם'.

[משנ"ב ס"ק טז]

ה'שש פ'רצה ל'כסלה(1) וכו', יום ת'רועה פ'קרא ק'דש(2).

(19) ומימ', גם כשנזכר לאחר שסיים את הברכה, כתב הכף החיים (ס"ק כז) שאמרם ביאלק נצור' קודם יהיו לרצון' השני.

(20) ובטעם הדבר שאין לומר 'באהבה', ביאר הט"ז (ס"ק ג) בשם הלבוש (ס"ז) כיון שלשון 'תרועה' מראה על דין, ואין אהבה בדין.

דין זה שלא אמרים 'באהבה', כתב המטה אפרים (ט"ז) הוא בין כשחל ראש השנה בשבת ובין כשחל בחול, ובדעת המשגיב כתב בשורת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' לח אות ז) שיש לעיין בכוונתו, האם התכוין בין כשחל בשבת ובין כשחל בחול, שהרי כתב כלשון הבאר היטב (ס"ק ז) והמגי'א (ס"ק ד) שכתבו שיש לומר רק יום' תרועה מקרא קודש, והרי יום' אומרים רק כשחל ראש השנה ביום חול, שאז בלא הכי לא אמרים 'באהבה', והוסיף, שהלבוש (שם) שכתב שלא אמרים 'באהבה', כתב שאין אמרים 'זכרון' תרועה באהבה, והיינו שמדובר כשחל ראש השנה בשבת, אכן, אף בדעת המגי'א הגיל' שכתב כלשון המשגיב, כתב המחצה"ש (ס"ק ד) שצריך לתקן ובמקום יום' תרועה צריך לומר 'זכרון' תרועה ומדובר על שבת, שגם אז אין לומר באהבה, אך הפמ"ג (אי"א ס"ק ד) כתב שכוונת המגי'א דוקא כשחל ראש השנה בחול, אך כשחל ראש השנה בשבת יש לומר 'באהבה', ואם כן למעשה יש לעיין בכוונת המשגיב האם כוונתו כהמחצה"ש או כהפמ"ג.

הנהגות לומר 'באהבה' כשחל ראש השנה בשבת, הורה הגרשין אייערברך (הלכות שלמה ראש השנה פ"א סי"ב דבר הלכה אות יד) שיש להם להמשיך במנהגם, כיון שהוא מנהג קדמונים, וכמו שכתב בליקוטי מהרי"ת, וכן כתבו הקצה המטה (ס"ק כז) ובשורת אגרות משה (שם).

לחיים טובים' ובספר חיים, אבל זכרנו ימי כמוך אין אמרים, ובטעם הדבר כתבו בספר דברי יצחק (ראבי"ד מונקאטש עמ' לא אות קטז) ובספר טעמי המנהגים (אות חשג) בשם מהרי"ש מבעלזא, על פי מה שכתב המשגיב להלן (ס"ק טז) שתחילה אמרים 'זכרנו לחיים' ואחר כך אמרים 'וכתוב לחיים טובים', ואם כן לאחר שכבר אמר בתפילת הלחש וכתוב לחיים טובים' אין יחזור ויבקש רק זכרנו לחיים' בלי לומר 'טובים', ועל כן עונים רק מ'זכרנו לחיים טובים', והוסיף בליקוטי מהרי"ח, שיש נהגים לומר בחזרת השי"ץ גם 'זכרנו ימי כמוך' בקול, מאידך, לדעת הגרי"א (מעשה רב אות רד) אין הציבור אמר הוספות אלו כלל בחזרת השי"ץ, ורק השי"ץ לבדו אמר.

והוסיף עוד בקשות פרטיות בתפילות ראש השנה, דעת החו"א (הגרי"ח קניבסקי בשמו בספר ארחות רבנו ח"ב עמ' קפא) שמתר, כיון שכל היום הוקבע לבקשות, והוסיף הגרי"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה סטג) ששמע כן מהחו"א רק לגבי ראש השנה שחל בימות החול, אך כשחל ראש השנה בשבת לא שמע ממנו אם מותר, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פט"ז אות יג) שמתר לבקש בקשות פרטיות בראש השנה דוקא כשחל בימות החול, אבל כשחל בשבת אסור, אולם בספר דרך שיחה (ח"א סי' סג) ובקונטרס ימי הרחמים (ספטמוס, עמ' פא) כתבו בשם הגרי"ח קניבסקי שנהיה שגם כשחל בשבת מותר לבקש, כיון שזה הזמן המסוגל לבקשות (והוסיף, שמה שאין אמרים 'אבינו מלכנו' בראש השנה שחל בשבת כמבואר לקמן (סי' תקפד ס"ק ד), צריך לומר שהוא חמור יותר), וכן משמע במטה אפרים (סי' תקפד ס"ב) ובאלף למטה ס"ק ג), וכן הורה הגרשין אייערברך (הלכות שלמה ראש השנה פ"א ס"ט) והגרי"ח קרליץ (ימי הרחמים, ספטמוס עמ' פ) שיכול לבקש בקשות פרטיות בימים אלה, ואף בתפילת מוסף, הורה הגרי"ח קרליץ (שם) שיכול להוסיף בקשות מאידך, דעת הגרי"ח קניבסקי (ימי הרחמים שם) שבתפילת מוסף אין להוסיף, כיון שתפילת מוסף עיקרה לא ניתקן לבקשות פרטיות.

הלכות ראש השנה סימן תקפב תקפג

המשך מעמוד נה

[משנ"ב ס"ק כה]

ל'שנה טובה תכתוב(1),

(31) ולדעת הט"ז, כתב הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ד) שיכול לומר 'לשנה טובה תכתוב' ביום הראשון אף לאחר חצות וביום השני עד חצות, וכן כתב השו"ע הרב (סי"ז).

סימן תקפג

דברים שנוהגים לאכל בליל ראש השנה

[משנ"ב ס"ק א]

יאכלו(1), כל מדינה ומדינה פלשוניה(2).

(1) והחושש מתולעים וכו' באכילת אחד ממנינים אלו, כתב הכף החיים (ס"ק ו) שיכול לומר את היהי רצון' גם על ראייתם בלא לאוכלם, ואף יכול לאומרו בלא לראותם כלל, מכיון שאין היהי רצון' נחשב ברכה כדי שתחשב אמירתו לברכה לבטלה, אלא דוא בקשת רחמים שאפשר לאומרו גם בלי אכילה וראייה, ובקיצור הלכות המתעדים (להגרי"ח רבליצקי, סדר הקידוש הסעודה סכ"א) כתב, שאם אינו אוכלם יאמר את היהי רצון' בלא הזכרת השם, וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק ב).

(2) ובמדינות שנקראים 'תמרי וסילקא' כשמות אחרים שאינם מורים על טובה, כתב הגרי"ח נאה (שיעורי תורה סי' ג ס"ק ל) שאף על פי כן נהגו

ושליח ציבור שמגביה את קולו, כתב לעיל (שם ס"ק יב) שעושה כהוגן, כיון שמטרתו לעורר את הכוונה וגם שישמעו אותו ברור, ואדרבה עיקר התקנה של חזרת השי"ץ נתקנה שיאמרו אותה בקול.

ולבכות בתפילה בימים אלה, כתב המטה אפרים (סכ"ח) שנהגים לבכות ולהוריד דמעות בתפילות ראש השנה יום כיפור אפילו כשחלים בשבת, והוסיף, שאדם שנופלת עליו בכה רבה באלו הימים בתפילתו, סימן הוא שבאותו זמן נדון למעלה, ובאלף המגן (ס"ק מח) הוסיף, שמי שבוכה בתפילתו כוכבים ומזלות בוכים עימו ותפילתו נשמעת.

ואף מי שאינו יכול לבכות, כתב באלף המגן (ס"ק מד) בשם השליח שישמיע קול בכי כאילו הוא בוכה, וכמו שכתוב 'שמע ה' קול בכי' (תהלים ו ט), ואף שאינו בוכה ממש.

מאידך, דעת הגרי"א (מעשה רב אות רז) שאין לבכות בראש השנה, אולם בבאר אור חדש ובשם הגרי"ח מסלנט (הובא כמעשה רב השלם שם) ביאר בדעת הגרי"א שמה שאין לבכות בראש השנה, היינו דוקא כמו שמביא את עצמו ליד בניה, וכמו שליח ציבור שמשתדל לעורר את העם לבכי, אבל מי שבוכה מעצמו מרוב הביקותו בה', ודאי שזו מידה טובה, וכן כתב המשגיב לעיל (סי' רפח ס"ק ד) לענין בכה בשבת, וכן ביאר בתשובות והנהגות (ח"ב סי' רסח) אכן, בקיצור הלכות המתעדים (להגרי"ח רבליצקי, דיני תפילת שמונה עשרה לראש השנה הע' ד) כתב, שבארץ ישראל לא נוהגים בזה כהגרי"א, אף לנהגים כמנהגי הגרי"א בשאר הדברים.

הלכות ראש השנה סימן תקפג תקפד

ב' בש (טו) ואומרים (3) [3] (ד) 'תתחדש עלינו (ה) שנה מתוקה' (אברהם), וכן נוהגין. ויש אוכלים רמונים ואומרים 'צרכה זכית פרמון'. ונוהגין לאכל בשר (א) שמן וכל מיני מתיקה (כרובי דומא): ב 'אוכלים (ו) ראש (ז) כבש (ז) לומר 'נהיה לראש ולא לזנב' ויזכר לאילו של יצחק: הגה יש מנדקרים שלא לאכל אגוזים, ש'אגוז' בגימטריא 'חסא' (8); ועוד, שהם מרבים (ה) פיתה וניצח ומבשלים התפלה (סהליל). והולכין אל (ו) [1] (ה) הנקה לומר פסוק ותשליך במצלות ים כל חטאתיניו (גו' ממנהים), וגם נוהגים (ט) שלא (ו) לישן ביום ראש השנה (ירושלמי), ומנהג נכון הוא:

ג טור ותפודי דמקמא יומא ד' שם בשם פתרימ מ'אבאבגי

תקפד סדר קריאת התורה בראש השנה, וכו' ד' סעיפים:

א א אין אומרים (6) הלל (ב) בראש השנה יוים הפפורים: הגה ונוהגין לומר (3) [3] 'אבינו מלכנו ראש השנה לייב

שערי תשובה

[3] תתחדש. יע"ש בשב"י שכתב שהמירעם שלא ידעו אוכלין המוציא לבר עם דבש ותפוח לבד, וטעות הוא, לפי שכתפוח יש פלגמא אייה עקר ולכן מחברו עם המוציא דעו פסיר מברכת התפוח, יע"ש, ואע"פ אין נוהגין בן רק אוכלים כ"א בפ"ע ומקמת פסק ברכת התפוח מקרע אצלנו שהתפוח עקר, שהדבש אינו רק טיח על פניו וסיכה בעלמא דמשהו עבדו לה ואין לך טפל יותר מזה: [1] הנדר, עב"ש. וע"ז שב"י ח"א סימן מב פתב דאפילו חל בשפתה, ימכיא ראנה מסתוריל, דלא קצוצר שליה, יע"ש. ובכ"ז פתב פלגם מהרמ"ז ולא יאכר בשפתה, רק נעשה פן פלגם שני אחר כונה, וליד קנה דאף לשקל פחול וארע אנס שלא נעשה כפסד קנה נעשה פלגם ב', יע"ש, אך כמח"כ פתב דעקר הקרקל טוהר"ר יוסף אידנאו לא היה ח"שש ואיכרו אף בשבת, והוא כדברי שב"י, וכן אנהג נוהגים אחריו:

[3] אבינו מלכנו. עב"ש. וע"ז בש"י שכתב ב"ד השיג על השליה ודעתו כמ"ש שב"י שלא לומר מה שהוא דרך דודי, וכמב שכן נהגו. וכתב בכנה"ג בשם מהר"ם ה"ר ד"ל שיהיה מלעני על קצת חכמים בעיניהם שהגיהו בקשה פיוטים של ר"ה שהנדר בהם ע"ז וחסא, שלא אכר מין הב"י אלא שאין אומרים ודוי ב"ה כגון טעמתי ערתי ששעמתי ומחל יסלח ומחה, אצל שלא בדרך דודי לא ערף משבת כ"ו, וב"כ פתרי"ח יע"ש, ומהו קבאר שבעקום שנתנו לז"ל אי"כ תקאנו לפניה של לז"ל סלח וסלח וקחה ב"כ, ולא דמי לאמירת והיא רחום כפוסקי דומיה שאומרים אף בשבת, שישם אינו דרך בקשה, ולא קנה עושים אותם המלכים אי"מ הראשון ותשאר אומרים על הנדר, ומ"ש י"ל פלה צעירין, היינו תלמי"ד צעירין ותק"ף פתרי"ח. וכתב בכ"ז שצ"ל אי"מ וכו' פי עקר, חז"ן בש"י ונתב"ן בחול"ם, ודלא פאומרים דקמ"ץ ושור"ק. ימ"ש לומר סלח ומחל, כשי"ח כתב שבכל הסדרים והנסתא השגורה היא מחל וסלח וכן עקר, וכן אומרים ביה"ד שוקום פי התמיד ובד"ר מה לאמר כ"ו וכסוף דודי יה"ה, וכ"כ תקמי לן מנסח התפלה סלח לנו אבינו כ"ו דגם כאן אומרים אי"מ נדר שני התארים, אומרים על התאר מלכנו הסמוך לו מחל, ואומרים וסלח לנו אבינו שהפורנו, יע"ש, ובכדורים שלנו עתה נדעם כנסתת המג"א, וגם מ"ש בש"ח לישב

באר היטב

לסבל המוציא בדבש. ועמ"א: (3) תתחדש. דהינו שאוכל תחלה ואח"כ אומר, שלא להפסיק, עמ"א. וכשנבנה"ג מפלפל אם ידרף על התפוח או על הדבש ג"כ, יע"ש. ובקשורת שבוח"י יצ"ב ח"ב סימן כו פתב דבשקיל ספק זה נהגו לאכל המוציא עם הדבש והתפוח יחד, יע"ש: (א) שמן. רש"ל קבל מקנהו שלא אכל דגים ב"ה כ"ו לטעם תאנתו דמקצת דקר, ור"א פתב דיש לאכל דגים כ"ו לפרות ולרבות דגים, ואין לבש"לם בחמץ: (7) כבש. ואם אין ראש כבש יש לאכל ראש אחר מטעם הראשון: (8) פיתה. לפי טעם זה הודולים וקטנים שיקורים לויים אסורים: (1) הנדר. שיש בו דגים. ובמכתבים פתב נהר או באר, וטוב אם הם מחוץ לעיר, ולש לילך ביום ראשון אחר מנחה קדם שקיעת הספה ולומר פסוק מי אל כמוך (גו'): (1) לישן. קארי"ל ז"ל אמר שאחר תצות מטר לישן שפכר נהעודר הפלגא ע"י התפלות והתקיעות, ופ"ח פתב שהר"ם היה לישן ב"ה, ומהל"ש פתב לישן דמי. ע"ז חו"ס ע"ז דף ה ע"ב טעם שתקנו לטרבות כסעודה בראש השנה:

(6) הלל. ותאומרים ההלים ככל יום ומתנשפי להם הלל ב"ה ר"ח ש"י לאמרו, עמ"א: (3) א"מ. כ"ו ב"י בשם הפל"ב שלא לומר א"מ חסאנו לפניה שא"מ והוי ב"ה, וב"כ מהר"ם, אצל לומר פסוקים שליש פתח התפלה חסא אין קפידא פתח שפ"ח דרף ודוי. ובש"ל"ה פתב דש"ל בשעת התפלה ש"י, ולכן נכון להתוודות בשעת התקיעות פלחש בין סדר לסדר, ובכדורש הפתחור יאיתי שפפרש א"מ חסאנו

המבנים בנסח התפלה ור"א וכן בכליבו כדוב שהנסתא הוא מחל וסלח, ולא תקמי לן מנסח התפלה סלח לנו אבינו כ"ו דגם כאן אומרים אי"מ נדר שני התארים, אומרים על התאר מלכנו הסמוך לו מחל, ואומרים וסלח לנו אבינו שהפורנו, יע"ש, ובכדורים שלנו עתה נדעם כנסתת המג"א, וגם מ"ש בש"ח לישב

משנה ברורה

(ד) 'תתחדש' וכו'. ויאמר הבקשה (7) אחר התפלה האכילה, מפני שסור להפסיק בין ברכה לאכילה: (ה) 'שנה מתוקה'. ועל-כן יש נמנעים (8) לבשל בראש השנה מיני חמץ באנש"ט (כדורמ"ה), ועל-כן האוכלים דגים לסיקנא שיקודו יתבו דגים, אין מבשלין אותן בחמץ. והגה (ו) כל אלו הענינים עושין הכל לסיקן טוב, ולכן פשיטא שיהיה מאד שלא יקע"ס בימים האלו, מלבד גדל האפור, כ"ו שיהיה לסיקן טוב, רק יהיה שמת לבו ובטוח בד' עם התשובה ומעשים טובים: ב (ו) ראש כבש. וטוב יותר (ו) של (ז) לומר 'נהיה לראש'. ועל-כן אם אין לו ראש כבש (ח) יאכל ראש אחר של בקמה או של עוף: (ח) הנקה וכו'. ולומר 'תשובת פרמון וגו'". משום דאיתא במד"ש, שעבר אכר"ם אבינו עד צנארו פמים ששלקו להקריבו על-גבי המזבח, ואמר "הושיעה כי באו מים עד נפש", ואנו עושין זה זכר לעקדה. וטוב [לילך] לקום ולש"ש בו (ט) דגים חיים, לסיקן שלא תשלת בנו עין הרע ונפורה ונרפה דגים, ובמכתבים פתב: נהר או באר, (10) וטוב

שער הציון

(7) טגדאברהם ושי"א: (8) פרימגרים: (9) מייאדם: (10) טור פלגם פתרי"ח: (11) אהרונים: (12) מגד אברהם בשם משה'משה: (13) דבמקום הדתק פנדאי ויכל לקמף על תהנת הר"ם: (14) גמרא:

(א) היינו עם הכולל, ובדפוס אחר דפוס: חט. פרגום: 1 סעיף.

הַלְבוּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תַּקפ"ג תַּקפ"ד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ו]

וְיֹאמֶר הַבְּקִשָּׁה⁹ אַחַר הַתְּחִלַּת הָאֲכִילָה¹⁰, מִפְּנֵי שְׁאִסּוּר לְהַפְסִיק בֵּין בְּרַכָּה לְאֲכִילָה¹¹.

9 וגם כשחל ראש השנה בשבת, כתב בספר סכותה לראשו (להגריש דבליצקי, אות כח) שנהגו לומר את הבקשה ולגבי בקשת בקשות פרטיות בראש השנה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקפ"ג ס"ק טו).

וכתב בשו"ת משנה הלכות (ח"א סי' תעד) שעיקר הענין הוא עשיית הסימנים ואכילתם, אלא שהוסיפו על כך תפילה לבקש שיתעוררו הזכויות כשם שאנו מקפידים על סימנים.

10 והטעם שאין לומר את הבקשה קודם הברכה, ביאר הגר"צ פראנק (מקראי קודש ימים נוראים סי' ז) על פי המבואר בגמ' (ברכות לא, א) שהטיבה שאין להקדים את ברכת אתה חונן וכדו' לשלש הברכות הראשונות, משום שיש להקדים את אמירת השבח לפני הבקשה.

ויש שנהגו (קצה המטה על המטה אפרים השמטות עמ' נח) לאכול את הסימנים לאחר הקידוש קודם טילת הידים לטעודה, והגר"ש אויערבך (מכתב במחזור המפורש לראש השנה עמ' 8) כתב שאין זה הפסק, אבל לא רצוי להיכנס לספק ברכה אחרונה לפני הסעודה.

11 ובודיעבד אם אמר את הבקשה בין הברכה לאכילה, כתב הא"ר (ס"ק ד) והמטה אפרים (ס"א) שאינו הפסק.

ובסימנים שאין מברכים עליהם קודם אכילתם ובגן כרתי וסילקא שהם באים מחמת הסעודה, או מינים שיצא בברכה שבירך על המין הראשון, כתב הגר"צ פראנק (מקראי קודש שם) שיש לומר את הבקשה קודם האכילה.

[משנ"ב ס"ק ה]

לֵשׁ נִמְנָעִים לְבִשְׁל בְּרֵאשֵׁי הַשָּׁנָה מִיַּיִן חֶמֶץ בְּאֶרֶץ־שׁוֹט וְכַדּוּמָה¹².

12 וכן דברים מרים שאינם חמוצים, כתב המטה אפרים (ס"ג) שנהגו שלא לאוכלם. ולגבי מאכלים חריפים כגון פלפל חריף וכדו', הורה הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ד) שהמנהג שלא לאוכלם ומי"מ לחבל מאכל בפלפל חריף וכדו', כתב הערוך השלחן (ס"א) שמוות, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תר ס"ק ד).

[משנ"ב ס"ק ח]

נִקְרָא אוֹ בְּאֶרֶץ¹³.

13 ובמקומות שאין בהם נהרות או בארות, כתב הכף החיים (ס"ק ל) שאומרים תשליך על שפת בורות מים, גם אם כבר נגמרו שם המים אפשר לומר שם תשליך, כיון שאין המים אלא רמו בלבד ועיקר הכוונה היא לים העליון.

ולומר תשליך בשאין שם אלא מים המכוננים בכלי או גיגית, הורה הגרי"ש אלמשיב (הגר"מ גרס, תל תלפיות ט"ב עמ' יב) שאין לאומד אלא ליד מים המחוברים לקרקע. מאידך, דעת הגרי"ח קניבסקי (סדר תשליך ומנהגיו עמ' מג), שאם אין נהר אומרים תשליך ליד כלי עם דגים.

[משנ"ב ס"ק ט]

מֵאֵן דְּרַמְיָא¹⁴ וְכוּ', שְׁאֲחַר חֲצוֹת מְתָר לִישָׁן¹⁵, שֶׁכָּבֵד נִתְעַרְדַּר הַפְּלִאָה עַל־יְדֵי תְּפִלוֹת וְהַקְּיָעוֹת¹⁶ וְכוּ', וְיֵשׁ נִהְגִּים לְגַמֵּר כָּל הַתְּהִלִּים¹⁷.

14 משמעות המילה 'דמך' הוא 'שוכב', ולכן הורה הגרי"ח קניבסקי (טעמא דקרא ענני ראש השנה) שאין להקפיד אם ישן כשישבה על כסא.

ומי ששנת היום נצרכת לו כדי שיוכל לכוון בתפילה כראוי, הורה הגרי"ש אויערבך (הליכות שלמה ראש השנה פ"א סכ"ד) שישן כדרכו.

15 והישן בלילה, כתב הכף החיים (ס"ק ט"ז) וכן הביא מהבן איש חי

(שנה א' פ' נצבים אות יא) שצריך להתעורר משנתו קודם עלות השחר, אכן, דעת הגרי"ש אויערבך (הליכות שלמה שם סכ"ג) שבזמנינו לא נהגו להשכים קודם עלות השחר, שכוונתם על כך שהישן כדרכו בכל יום הרי זה נמשך אחר שנת הלילה, ומה שאמרו בירושלמי 'דדמיך מזליה' מדובר על מי שהולך לישון לכתחילה ביום. האם נעור משנתו לאחר עלות השחר, דעת הגרי"ח קרליץ (חוט שני ראש השנה עמ' ג) שאין לו לחזור לישון.

16 ולישון בראש השנה שחל בשבת, דעת הגרי"ח קניבסקי (קונטרס שמחת לב עמ' כו) שאף שכתב הרמ"א לעיל (סי' רצ ס"א) שמי שרגיל בשנת הצהרים לא יבטלנה בשבת כיון שהיא עונג עבורו, מי"מ בראש השנה שחל בשבת לא ישן, דעת הגרי"ח קרליץ (שם) שאף שאין תוקעים בו, מותר לישון בו אחר הצות, כיון שקדושת השבת היא במקום התקישות.

17 והביא המטה אפרים (סי' תקצ"ג ס"א). שיש שנהגו בשני ימים של ראש השנה לומר שני פעמים את כל התהלים, משום שמנין הפרקים עולה כנימטריא 'כפר', והכף החיים (ס"ק לח) הביא שנהגו לומר את התהלים בציבור ובלי להפסיק בדיבור.

והגרי"ח הלוי סולאוויצ'יק היה נהג לומר תהלים בראש השנה ולא ללמוד גמרא (פניני הגרי"ח עמ' מה), וביאר שבלמוד יכולה להתערר קושיה, וכשיחפש ספר למצוא תירץ יכול לבטל זמן, ואין זה טוב בראש השנה, אבל בתהלים אין הפסקת ולא ביטולים.

סימן תקפ"ד

סֵדֶר קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה

[משנ"ב ס"ק א]

לְאִיךְ יֹאמֶר שִׁירָה¹ וְכוּ', נִזְכָּר לְזִכְוֹת².

1 ומטעם זה שאין אומרים הלל בראש השנה, כתב במשנת יעביץ (זולטי, ארח סי' ג) לבאר גם שו"ו כוונת הגרי"א (סי' תקפ"ג ס"ח) שעל הדין שכתב השו"ע שם שאין אומרים בתפילה 'מועדים לשמחה תגים חמנים לישוק', ציין לגמ' בראש השנה (לב, ב) 'אפשר מלך יושב' וכו', וכוונתו שמתעם זה שאין אומרים הלל גם אין אומרים 'מועדים לשמחה'.

וכטעם החילוק בין הלל שלא אומרים בראש השנה, לבין שיר של יום שהוא גם שירה שכן אומרים בראש השנה, אמר הגרי"ח מבריסק (הובא במקראי קודש ימים נוראים סי' י) בשם אביו הגרי"ח, שדין אמירת הלל שונה מכל שירה, שבשביל אמירת הלל צריך שמחה שלמה ובראש השנה אין השמחה שלמה, אבל שאר השירות נאמרות גם כשאין השמחה בשלמות. והוסיף בספר מקראי קודש שם, שוהי כוונת הרמב"ם (פ"ג מהל' הנוכה ה"ח) שכתב שכראש השנה יום כיפור אין בהם הלל שהם ימי תשובה וראה ופחד ולא ימי 'שמחה יתירה', והיינו שיש דין לשמחה בהם אבל לא שמחה יתירה.

והטעם שאומרים 'או ישיר' בראש השנה, כתב המקראי קודש (שם) בשם המהרש"א (ערכין י, ב) שאינו שירה אלא סיפור ודברים של השירה שאמרו משה וישראל, וכמו שכתבו התוס' (ערכין שם ד"ה אמרו) שיש לומר בראש השנה 'זהויות ישוררו', משום שאינו אלא סיפור דברים מה שהיוות אומרות.

2 ומטעם זה כתב לעיל (סי' תקפ"ג ס"ק כה) שלא ילבש בראש השנה בגדי ריקמה ומשי כמו ביום טוב, אלא ילבש בגדים לבנים ונאים. וראה עוד מה שכתבנו שם.

